

УДК [001.5:330.341.1:061:001.32:63]:001.891:658.589

ТАТАРЧУК Людмила,
кандидат історичних наук, заступник директора
з наукової роботи Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки НААН
(м. Київ, Україна)
tlm2017@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4714-6958>

ЮРЧАК Еліна,
кандидат історичних наук, завідувач сектору
архівознавства та документознавства
Національної наукової сільськогосподарської
бібліотеки НААН (м. Київ, Україна)
elvlyur1012@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9937-2343>

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПИТАНЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕРЕЖІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНСТИТУЦІЙ НААН У РОЗРІЗІ ПРОГРАМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 41 «ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК»: СТУПІНЬ ВИКОНАННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ

Стаття ґрунтується на висвітленні динаміки рівня виконання основних результатів наукових досліджень з питань інноваційного розвитку та трансферу технологій завершених наукових розробок протягом 2021–2023 рр. та перспективах на наступні 2024–2025 рр. Акцентовано увагу на моніторингу звітних матеріалів науково-дослідних установ НААН, що є виконавцями програми наукових досліджень (ПНД) НААН № 41 «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України» («Інноваційний розвиток»).

З використанням порівняльного та системного підходу проаналізовано різноаспектну наукову діяльність інституцій у межах трьох років щодо поставлених завдань для узагальнення інформації з прийняттям подальшого

вирішення нагальних проблем, передбачених програмою наукових досліджень на 2021–2025 роки «Інноваційний розвиток» в інноваційно-активних сегментах агропромислового виробництва. Засвідчено, що об'єктами досліджень є випробування, впровадження закінчених наукових розробок на базі наукових інституцій різних організаційно-правових форм власності, а також їх науково-консультаційний супровід. Наведені приклади ефективного виконання завдань з випробування, впровадження та науково-консультаційного супроводу інновацій при виконанні завдань програми наукових досліджень НААН «Інноваційний розвиток» на 2021–2025 рр., запропоновано шляхи удосконалення такої діяльності.

На основі аналізу інноваційної діяльності установ НААН регіонального рівня сформовано методичну базу, яка охоплює всі аспекти інноваційного розвитку НААН і створює передумови для розробки механізмів їх реалізації. Доведено, що завдання інноваційної діяльності мережі НДУ регіонального рівня НААН, отримані за період 2021–2023 рр., спрямовані на подальший розвиток інноваційної складової їх наукових досліджень та є вагомим внеском у створення наукових засад інноваційно-інвестиційного розвитку аграрної науки і формування на регіональному рівні ринкової інфраструктури в АПК.

Ключові слова: бібліотека, історія, наука, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, аграрний сектор, економіка, науково-консультаційний супровід, трансфер інновацій, Національна академія аграрних наук України.

SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITIES ON THE ISSUES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE NETWORK OF SCIENTIFIC AND RESEARCH INSTITUTIONS OF NATIONAL ACADEMY OF AGRARIAN SCIENCES OF UKRAINE TAKING INTO ACCOUNT THE SCIENTIFIC RESEARCH PROGRAM 41 «INNOVATIVE DEVELOPMENT»: STAGE OF IMPLEMENTATION AND PROPOSALS FOR IMPROVEMENT

The article is based on highlighting the dynamics of the level of implementation of the main results of scientific research on innovative development and technology transfer of completed scientific developments during 2021–2023 and prospects for the following 2024–2025. Attention is focused on monitoring the reporting materials of scientific research institutions of the NAAS, which are executors of the scientific research program (SRP) of the NAAS No. 41 «Using the potential of agricultural science for the innovative development of agro-industrial production branches of Ukraine («Innovative Development»).

Using a comparative and systematic approach, the multi-faceted scientific activity of institutions within three years was analyzed in relation to the tasks set for generalizing information with the adoption of further solutions to urgent problems provided for by the «Program of scientific research for 2021–2025 years («Innovative Development») in innovative and active segments of agro-industrial production. It is certified that the objects of research are tests, implementation of finished scientific

developments on the basis of scientific institutions of various organizational and legal forms of ownership, as well as their scientific and consulting support. Examples of effective implementation of tasks for testing, implementation, and scientific consulting support for innovations in the implementation of the tasks of the scientific research program of the NAAS «Innovative Development» for 2021–2025 are given, and ways of improving such activities are proposed.

Based on the analysis of the innovative activities of the NAAS institutions at the regional level, a methodological base was formed that covers all aspects of the innovative development of the NAAS and creates prerequisites for the development of mechanisms for their implementation. It has been proven that the tasks of the innovative activity of the network of research institutions of the regional level of the NAAS, obtained during 2021–2023, are aimed at the further development of the innovative component of their scientific research and are a significant contribution to the creation of scientific foundations for the innovative and investment development of agricultural science and the formation of market infrastructure at the regional level in agriculture.

Keywords: library, history, science, innovative development, innovative activity, agricultural sector, economy, scientific and consulting support, transfer of innovations, National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine.

Постановка проблеми. Побудова ефективної економіки України потребує розвитку інноваційної політики під впливом високої конкуренції, що посилюється за умов реалізації інтеграційних процесів. Перед нами постає першочергове завдання – закласти міцний науково обґрунтований фундамент для формування сучасної стратегії подальшого розвитку вітчизняного аграрного сектору, щоб задовольнити зростаючі потреби внутрішнього ринку й забезпечити провідні позиції на світовому ринку вирощеної та переробленої сільськогосподарської продукції для забезпечення продовольчої безпеки, а значить – державності. Це потребує переосмислення здобутків наших напрямків, актуалізації найбільш комерційно привабливих з них для примноження вже досягнутого. Головною рушійною силою цього процесу була і залишається аграрна наука й освіта. Науковці Національної академії аграрних наук України (НААН) спрямовують свої зусилля на розроблення концептуальних теоретико-методологічних і практичних засад інноваційного розвитку АПК України, дієвого механізму трансферу інновацій в розрізі ґрунтовно-кліматичних зон

України, системи міжрегіональної взаємодії науки, освіти та бізнесу з питань інноваційного розвитку.

Методика дослідження. При підготовці статті були використані звітні матеріали науково-дослідних установ (НДУ) НААН, що є виконавцями програми наукових досліджень (ПНД) НААН № 41 «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України» («Інноваційний розвиток»). З використанням загальнонаукових принципів об'єктивності та наступності, структурно-функціонального аналізу, єдності порівняльного та системного підходів проаналізовано різноаспектну наукову діяльність інституцій у межах 2021–2023 років щодо поставлених завдань для узагальнення інформації з прийняттям подальшого вирішення нагальних проблем з огляду на вимоги сьогодення, а саме: складних економічних, технічних, фінансових, екологічних умов та внаслідок повномасштабної війни, розв'язаної рф.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інновацій та новітніх технологій є визначальними для економічного зростання країни і тому виступають актуальним об'єктом розгляду та обговорення на науково-практичній конференції «Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра».

Питанням інноваційного розвитку АПК України приділяють увагу відомі вчені аграрії В. А. Вергунов [1], Ю. О. Лупенко [2], Я. М. Гадзало, А. В. Балян, С. А. Володіна [3], Ю.М. Носенко [4], І. М. Семеняка [5] та ін.

Проаналізувавши й узагальнивши напрацювання вчених та звітні матеріали НДУ системи НААН, спробуємо зробити перший комплексний висновок результатів дослідження з виконання ПНД № 41 («Інноваційний розвиток»), де всі аспекти дослідження були б розглянуті в єдиному територіальному та хронологічному контексті. Саме це й зумовило вибір теми та основних дослідницьких аспектів публікації.

Мета статті передбачає висвітлення в динаміці рівня виконання основних результатів наукових досліджень з питань інноваційного розвитку та трансферу технологій, як аналіз випробування, впровадження, публікаційну активність та науково-консультаційного супроводження завершених наукових розробок в інноваційно-інвестиційно активних сегментах агропромислового виробництва в мережі НДУ регіонального рівня та державних підприємств дослідних господарств НААН за 2021–2023 рр., перспективи на наступні 2024–2025 рр. Крім того, ставили за мету проаналізувати стан інформаційної підтримки ринкових механізмів в інноваційно активних сегментах агропромислового виробництва та запропонувати шляхи розвитку інноваційної діяльності на перспективу.

Наукова новизна планованих досліджень програми «Інноваційний розвиток» полягає в теоретико-методологічних підходах та оригінальних нормативно-методичних розробках відносно ефективного використання інновацій в агропромисловому виробництві з урахуванням зональних особливостей регіонів, зокрема, щодо:

– дослідження створення в системі аграрної науки ринкової інфраструктури, її управління і відносини на засадах державно-приватного партнерства, проектування і створення інфраструктурних об'єктів для забезпечення трансферу інновацій, функціонування мережі за підприємницькими механізмами, інформаційно-комунікаційного забезпечення маркетингу та консалтингу послуг для безперервних мережевих ринкових систем, побудованих на основі державних і підприємницьких формувань;

– методів і засобів створення та передачі науково-технічних розробок в агропромислове виробництво, освоєння та випуску наукоємної продукції, експертизи, підготовки до ринкового використання, апробації та впровадження науково-технічної продукції, яка має інноваційний потенціал, випробовування розробленого методичного та організаційного інструментарію створення і

реалізації конкурентоспроможних технологій та продукції в аграрній сфері;

– проєктування трансферу наукоємних технологій та продукції на основі кластерних моделей інноваційно-інвестиційного бізнес-проєктування наукоємного виробництва та його суміжної товарної виробничо-комерційної мережі проєктного менеджменту та маркетингу щодо застосування на ринку науково-технічної продукції з інноваційним потенціалом.

Виклад основного матеріалу. Природньо-історично склалося, що Україна – аграрна держава. Сільське господарство є основною галуззю української економіки, формуючи біля 50% бюджетних надходжень і забезпечуючи понад 40% виручки від експорту. Проте рівень технологічного забезпечення в ній ще не відповідає сучасним вимогам. Курс на підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва за рахунок впровадження інноваційних технологій, модернізації інфраструктури і залучення інвестицій в базові сектори АПВ потребує удосконалення впроваджувальної діяльності в системі аграрної науки, підвищення рівня комерціалізації завершених наукових розробок та прискорення темпів їх впровадження на засадах державно-приватного партнерства в агроформуваннях регіонів.

На вирішення цих проблем спрямована і реалізується програма наукових досліджень НААН «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України» («Інноваційний розвиток»). Згідно з Постановою Президії НААН від 20 грудня 2019 р. № 20/5, (протокол № 20) Головною установою з виконання програми визначена – Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (ННСГБ), яка координує науково-інноваційну діяльність 28 установ-співвиконавців НААН.

Мета програми охоплює заходи підвищення зростання потенціалу вітчизняної аграрної науки, швидкого та якісного створення інноваційних продуктів й їх впровадження, підвищення рівня інноваційності національного аграрного сектора, розбудови інноваційної інфраструктури.

Об'єктами досліджень є випробування, впровадження закінчених наукових розробок на базі наукових інституцій різних організаційно-правових форм власності, а також їх науково-консультаційний супровід. За визначенням, яке подається у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні і прикладні наукові дослідження [6].

Програма «Інноваційний розвиток» включає чотири підпрограми: 1. «Теоретико-методологічні та організаційні засади інноваційного розвитку агропромислового виробництва в умовах міжнародної інтеграції» (ФД, ПД) 2. «Провайдинг та трансфер інновацій в агропромислове виробництво з урахуванням регіональних особливостей» (ПД)); 3. «Інформаційно-бібліотечне забезпечення галузей агропромислового виробництва» (ФД, ПД); 4. «Розвиток системи міжрегіональної взаємодії науки, освіти та бізнесу з питань інноваційного розвитку» (ФД, ПД) [7].

Методика проведення дослідження. Фундаментальні наукові дослідження, що виконуються в рамках реалізації завдань програми, спрямовані на створення методологічної бази щодо здійснення інноваційної політики в наукоємній сфері АПК, ефективного функціонування аграрної науки на основі поєднання можливостей і переваг науково-технічної і інноваційно-підприємницької діяльності, формування в системі аграрної науки трансферно-технологічної ринкової інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства. Важливим аспектом є наукове обґрунтування методологічної, методичної, організаційної бази щодо ведення інноваційної діяльності в системі аграрної науки, забезпечення трансферу інновацій, залучення венчурних інвестицій в проекти інноваційного розвитку АПК, створення інтегрованих агротехнологічних бізнес-формувань в наукоємній аграрній сфері. Перевірка результатів фундаментальних досліджень потребує відпрацювання

методологічних підходів та оптимальних моделей створення та трансферу інновацій в умовах різних регіонів України, проведення досліджень науково-технічного і виробничого потенціалу регіонів, обґрунтування шляхів та розробки рекомендацій щодо його інноваційно-інвестиційного розвитку.

Прикладні дослідження програми спрямовані на обґрунтування та розробку нормативно-організаційної бази створення ринково-адаптованих науково-виробничих комплексів, утворення та розвитку їх інтегрованої підприємницької інфраструктури з трансферу технологій та наукоємної продукції, запровадження нормативно-методичного інструментарію з розробки та реалізації інноваційно-інвестиційних бізнес-проектів розвитку експериментально-виробничої бази аграрної науки на кластерних засадах державно-приватного партнерства; на розробку науково-організаційних підходів і ринково-орієнтованого дослідницького та науково-практичного інструментарію з випробовування та впровадження інноваційних технологій в агропромислове виробництво регіонів.

Виконання Програми у 2021–2023 рр. здійснювали наукові установи НААН: Національна наукова сільськогосподарська бібліотека (ННСГБ) НААН, Інститут сільського господарства Степу (ІСГС) НААН, ННЦ «Інститут землеробства (ІЗ) НААН», Інститут рослинництва (ІР) імені В.Я. Юр'єва НААН, Інститут сільського господарства Північного Сходу (ІСПС) НААН, Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція (ДДСГДС) НААН, Державна установа «Інститут зернових культур (ДУ ІЗК) НААН», Одеська ДСГДС Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства (ОДСГДС ІКОСГ) НААН, Волинська ДСГДС Інституту сільського господарства Карпатського регіону (ВДСГДС ІСКР) НААН, Буковинська ДСГДС Інституту сільського господарства Карпатського регіону (БДСГДС ІСКР) НААН, Інститут кормів та сільського господарства Поділля (ІКСГП) НААН, Черкаська ДСГДС ННЦ «Інститут землеробства (ЧДСГДС ННЦ ІЗ) НААН», Черкаська дослідна станція

біоресурсів (ЧДСБ) НААН, Інститут тваринництва (ІТ) НААН, Інститут овочівництва і баштанництва (ІОБ) НААН, Інститут олійних культур (ІОК) НААН, Інститут зрошуваного землеробства (Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства (ІКОСГ)) НААН, Державна установа «Миколаївська державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства (ДУ МДСГДС ІКОСГ) НААН», Асканійська ДСГДС Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства (АДСГДС ІКОСГ) НААН, Інститут сільського господарства Західного Полісся (ІСГЗП) НААН, Інститут сільського господарства Полісся (ІСГП) НААН, Хмельницька ДСГДС Інституту кормів та сільського господарства Поділля (ХДСГДС ІКСГП) НААН, Тернопільська ДСГДС Інституту сільського господарства Карпатського регіону (ТДСГДС ІСГКР) НААН, Закарпатська ДСГДС (Інститут аграрних ресурсів та регіонального розвитку (ІАР РР)) НААН, Інститут сільського господарства Карпатського регіону (ІСГКР) НААН, Прикарпатська ДСГДС Інституту сільського господарства Карпатського регіону (ПДСГДС ІСГКР) НААН, Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення (СГІ–НЦНС) НААН, ННЦ «Інститут аграрної економіки» (ННЦ ІАЕ) НААН.

У 2021–2022 рр. 28 науковими установами-співвиконавцями програми виконувались 44 завдання, в тому числі 5 фундаментальних, 38 прикладних і 1 пошукове дослідження (виконувалось протягом 2022 р.). У 2023 р. відбулося зменшення кількості виконавців (27 установ) через тимчасову окупацію Херсонщини, де територіально розташована Асканійська ДСГДС ІКОСГ НААН. Продовження досліджень за завданнями 41.02.00.19.П та 41.02.00.20.П протягом останнього року виконувалися саме в ІКОСГ НААН.

Кількість виконавців ПНД № 41 «Інноваційний розвиток» у 2021–2023 рр. (Рис. 1) становить: 2021 р. – 374 особи (37 докторів, 132 кандидатів наук, 132 науковців без наукового ступеня, 73 лаборантів і технічних працівників);

2022 р. – 374 особи (41 докторів, 146 кандидатів, 117 науковців без наукового ступеня, 70 лаборантів і технічних працівників); 2023 р. – 332 особи (30 докторів, 137 кандидатів, 111 науковців без наукового ступеня, 54 лаборантів і технічних працівників) [8–10].

Отже, як видно з діаграми, незважаючи на військові дії в Україні, у 2022 р. над виконанням Програми ПНД № 41 працювала найбільша кількість докторів і кандидатів. Разом з тим, простежується тенденція до зменшення кількості науковців без ступеня та лаборантів і технічних працівників у 2021–2023 рр.

Виконавцями **I підпрограми** (41.01.00) «*Теоретико-методологічні та організаційні засади інноваційного розвитку агропромислового виробництва в умовах міжнародної інтеграції*» (керівник – І. М. Семеняка, к.с.-г.н.) у 2021–2023 рр. були чотири установи НААН: ІСГ Степу, ІСГ Північного Сходу, ННСГБ, Черкаська ДСГДС ННЦ ІЗ, які виконували 4 завдання (1 фундаментальне і 3 прикладних).

У 2021 р. у межах виконання підпрограми впроваджено 31 наукову розробку, в т.ч. по галузях: землеробство – 7, рослинництво – 18, зоотехнія – 5, аграрна економіка – 1. При виконанні фундаментального дослідження ННСГБ НААН підготовлена до публікації 1 брошура. При виконанні прикладних досліджень одержана 1 концепція, 1 методика та 2 бази даних.

У 2022 р. за I підпрограмою при виконанні ПД опубліковано 5 рекомендацій та створено 1 базу даних; при виконанні фундаментального

дослідження опубліковано брошуру «Організація інформаційного забезпечення інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва». Всього випробувано наукових розробок по галузях: землеробство – 1, рослинництво – 12, зоотехнія – 1. Випробувано технологій, в т. ч. по галузях: рослинництво – 5, тваринництво – 1, сортів і гібридів рослин – 6. Експериментальне впровадження здійснювалося в 65 агроформуваннях. Всього впроваджено 14 наукових розробок, у т.ч. по галузях: землеробство – 1, рослинництво – 6, зоотехнія – 4, аграрна економіка – 1, інноваційний розвиток – 3.

У 2023 р. при виконанні ФД підготовлено брошуру «Удосконалення інституційних форм управління інформаційним забезпеченням інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва». Виконавцями прикладних досліджень отримано 2 патенти, підготовлено 30 рекомендацій, підготовлено 1 довідник, створено 5 баз даних; опубліковано 11 монографій. Всього випробувано наукових розробок по галузях: землеробство – 4, рослинництво – 7, зоотехнія – 0, аграрна економіка – 1. Випробувано технологій, в т. ч. по галузях: землеробство – 1, рослинництво – 1, тваринництво – 0, сортів і гібридів рослин – 2, моделей економічного розвитку – 2. Експериментальне впровадження здійснювалося в 81 агроформуваннях. Впроваджено 27 наукових розробок, у т. ч. по галузях: землеробство – 5, рослинництво – 13, зоотехнія – 4, аграрна економіка – 1, інноваційний розвиток – 4.

II підпрограму (41.02.00) «Провайдинг та трансфер інновацій в агропромислове виробництво з урахуванням регіональних особливостей» (керівник – В. М. Польовий, академік НААН) виконували 23 (у 2023 р. – 22) наукові установи системи НААН: ІСГ Степу, ІСГ Північного Сходу, ІСГ Західного Полісся, Донецька ДСГДС, Одеська ДСГДС ІКОСГ, Закарпатська ДСГДС (від 2023 р. – ІАР РР), Волинська ДСГДС ІСГКР, Інститут кормів та сільського господарства Поділля, Хмельницька ДСГДС ІКСГП, Тернопільська ДСГДС ІСГКР, ІСГ Карпатського регіону, Прикарпатська ДСГДС ІСГКР,

Буковинська ДСГДС ІСГКР, ІОК, ДУ «ІЗК НААН», ІР імені В.Я. Юр'єва, ІОБ, ННЦ «ІЗ НААН», Інститут зрошуваного землеробства (ІКОСГ), Асканійська ДСГДС ІКОСГ, ДУ «Миколаївська ДСГДС ІКОСГ НААН», Черкаська ДСБ, ІСГ Полісся.

При виконанні тематики за II підпрограмою наукові установи-співвиконавці проводили прикладні дослідження, що були спрямовані на розробку наукового обґрунтування методологічної, методичної, організаційно-економічної бази щодо ведення інноваційної діяльності в системі аграрної науки та забезпечення трансферу інновацій; удосконалення науково-організаційних підходів та ринково-орієнтованого інструментарію випробовування, експериментального виробництва та консалтингового супроводу трансферу інноваційних технологій і продукції в агропромисловому комплексі.

У 2021 р. за II підпрограмою всього випробувано наукових розробок по галузях: землеробство – 40, рослинництво – 263, зоотехнія – 16, аграрна економіка – 41. Випробувано технологій, в т.ч. по галузях: землеробство – 37, рослинництво – 87, тваринництво – 3, зоотехнія – 8, порід і типів худоби – 4; сортів і гібридів рослин – 165, машин і механізмів – 1; моделей економічного розвитку – 10. Експериментальне впровадження здійснювалося в 391 агроформуванні. Всього впроваджено наукових розробок 238, у т.ч. по галузях: землеробство – 23, рослинництво – 162, зоотехнія – 26, харчова і переробна промисловість – 1, аграрна економіка – 4.

У 2022 р. науковими установами-співвиконавцями програми проведено випробування та адаптацію до ґрунтово-кліматичних умов 306 наукових розробок, в т.ч. в галузі: землеробства – 39, рослинництва – 243, зоотехнії – 16, аграрної економіки – 8. Випробувано технологій по галузях: землеробство – 34, рослинництво – 78, тваринництво – 1, зоотехнія – 9, сортів і гібридів рослин – 158, моделей економічного розвитку – 8. Експериментальне впровадження здійснювалося в 494 агроформуваннях. Було укладено 310 договорів.

Впроваджено 227 наукових розробок, у т.ч. по галузях: землеробство – 9, рослинництво – 166, зоотехнія – 21, харчова і переробна промисловість – 1, аграрна економіка – 7; інноваційний розвиток – 2. Технологій впроваджено: землеробство – 8, рослинництво – 25, зоотехнія – 2, сортів і гібридів рослин – 47; порід і типів худоби – 3.

У 2023 р. за II підпрограмою всього випробувано 191 наукових розробок по галузях: землеробство – 16; рослинництво – 141; тваринництво – 1; зоотехнія – 27; харчова і переробна промисловість – 1; аграрна економіка – 5. Випробувано технологій по галузях: землеробство – 15, рослинництво – 48, тваринництво – 5, зоотехнія – 4, сортів і гібридів рослин – 84, порід і типів худоби – 1; моделей економічного розвитку – 7. Експериментальне впровадження здійснювалося в 488 агроформуваннях. Було укладено 588 договорів. Всього впроваджено 252 наукових розробки, у т.ч. по галузях: землеробство – 22, рослинництво – 197, зоотехнія – 23, харчова і переробна промисловість – 1, аграрна економіка – 6; інноваційний розвиток – 3. В тому числі технологій в: землеробстві – 15, рослинництві – 15, зоотехнії – 4, сортів і гібридів рослин – 57; аграрної економіки і земельних відносин – 1.

За **III підпрограмою** (41.03.00) *«Інформаційно-бібліотечне забезпечення галузей агропромислового виробництва»* (керівник – В. А. Вергунов, академік НААН) в системі НААН працювало 3 наукові установи: ННСГБ, Інститут тваринництва та ІР імені В.Я. Юр'єва. НДУ реалізовували 11 завдань підпрограми. Зокрема, ННСГБ НААН, як головною установою з виконання ПНД № 41, здійснено дослідження дев'яти завдань, з яких 3 фундаментальних і 6 прикладних.

У 2021 р. ННСГБ доповнено й систематизовано джерельну базу дослідження розвитку аграрної науки й дослідної справи в Україні 20-х рр. ХХ ст. Опубліковано: монографію «Професор Сергій Пантелеймонович Кулжинський (1880–1947): нарис життя та вибрані праці»; біобібліографічний

довідник «Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр.»; міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика»; Положення про Бюлетень ННСГБ НААН. Підготовлено 5 методичних посібників та рекомендацій. Крім того, надано 10 358 консультацій з питань бібліотечної справи та інформаційного забезпечення. Установами-співвиконавцями проведено 10 конференцій, у т.ч. 2 міжнародних та 8 всеукраїнських; організовано 5 семінарів, з яких 1 обласний; проведено 1 «круглий стіл»; прийнято участь в 1 міжнародній виставці. Організовано 1 курси; 8 виступів на телебаченні. Видано 5 рекомендацій, надруковано 62 статті, в т.ч. в журналах – 55, газетах – 7. Прочитано 8 лекцій. Проведено навчання 50 фахівців АПК.

У 2022 р. за III підпрограмою, крім виконання фундаментальних і прикладних досліджень, Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою НААН виконувалось 1 пошукове дослідження.

У процесі виконання ФЗ відтворено організаційних процес або формування структури управління галузевим дослідництвом у першій чверті ХХ ст. на тлі політичних та економічних умов, що безпосередньо впливали на форми структурування галузевого дослідництва на теренах України, підготовлено монографію: «Моделювання управлінських рішень в аграрному дослідництві України (перша чверть ХХ ст.).

Підготовлено низку науково-методичних та інструктивно-регламентуючих документів, таких як: «Соціальні мережі як засіб розповсюдження аграрними бібліотеками України інформаційних ресурсів», «Академічна доброчесність у системі освітньої підготовки фахівців (на прикладі бібліотек аграрних коледжів України), «Профіль вченого в RESEARCHGATE для розширення наукових комунікацій», «Електронний документ в ННСГБ НААН: облік, зберігання та використання», «Методика адаптування

бібліотечних інновацій до гуманітарної складової суспільства через персоніфіковані дослідження».

Підготовлено брошуру «Організація інформаційного забезпечення інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва»; опубліковано бібліографічне видання «Історики аграрної науки, освіти та техніки в Україні»; проаналізовано події та явища в розвитку галузі тваринництва в Україні під час Другої світової війни та підготовлено монографію «Науково-організаційне забезпечення тваринництва України в роки Другої світової війни»; наповнено джерельні бази даних ННСГБ НААН: «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України»; «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи»; «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництву України».

При виконанні ПД розроблено концептуальні підходи та принципи формування системи науково-інформаційного забезпечення АПК України в контексті євроінтеграційних процесів та запропоновано напрями підвищення ефективності інформаційного супроводу аграрної науки, освіти та виробництва. Удосконалено галузеву систему реферування вітчизняних наукових публікацій з періодичних і продовжуваних видань сільськогосподарської тематики та науково-інформаційного забезпечення аграрної галузі. Розроблено концептуальні засади розвитку інформаційних комунікацій в діяльності ННСГБ НААН в умовах формування відкритого доступу, забезпечення інформаційних потреб користувачів. Досліджено сільськогосподарські товариства України як організаційну модель еволюційного розвитку аграрної науки, підготовлено довідник «Сільськогосподарські товариства України». Розроблено основи формування документо-інформаційних ресурсів архівної спадщини академічної аграрної науки; підготовлено монографію «Аграрна освіта та наука в українській діаспорі Європи 1920–1960-х років»; біобібліографічний покажчик наукових праць за 1962–2011 роки доктора сільськогосподарських наук Юрчак Лариси

Дем'янівни (1937–2010) до 85-річчя від дня народження. Проведено ранжування суб'єктів наукової діяльності НААН за h-індексом у міжнародних наукометричних базах даних світу. Здійснено аналіз публікаційної активності вчених НААН та інституційної активності мережі НДУ НААН. Досліджено репрезентативність періодичних видань установ мережі НААН у міжнародних базах даних. Видруковано чотири випуски щоквартального РЖ й спецвипуск РЖ «Система науково-інформаційного забезпечення АПК Чернігівської області» у співробітництві з Носівською селекційно-дослідною станцією Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН.

При виконанні короткострокового (пошукового) ПД здійснено аналіз джерельної бази з проблеми еволюції наукової думки з розроблення та застосування науково обґрунтованих технологій органічного землеробства в Україні, підготовлено брошуру «Екологізація аграрного виробництва в Україні: історія, стан та перспективи».

У 2022 р. установами-співвиконавцями III підпрограми надано 3709 консультацій, в т.ч. з питань: бібліотечної справи та інформаційного забезпечення – 410; 3 144 – з наукометрії; з рослинництва – 18. Проведено 3 всеукраїнських конференцій; з питань координаційно-методичної ради – 3; проведено 22 семінарів, з них: 18 всеукраїнських та 4 обласних. Організовано 1 «круглий стіл» та 1 «День поля»; 3 курсів, 7 оглядових екскурсій. Видано 5 рекомендацій. Надруковано статей всього – 59, в т.ч. в журналах – 46, у газетах – 9. Прочитано 12 лекцій; проведено навчання 52 фахівців АПК.

Всього випробувано 32 наукові розробки, в т.ч. по галузях: рослинництво – 2, зоотехнія – 1, бібліотечна справа – 10, історичні дослідження – 11; наукометрія – 2, джерелознавство – 9. Випробувано 3 технології, в т.ч. по галузях: рослинництво – 2, сортів і гібридів рослин – 1.

Всього впроваджено 35 наукових розробок, у т.ч. по галузях: зоотехнія – 1, наукометрія – 2, історія аграрної науки – 13, бібліотечна справа – 10.

За результатами досліджень у 2023 р. розроблено логічні моделі інституціональної системи організації процесу практичного здійснення інформаційного забезпечення вітчизняного агропромислового виробництва на підставі сформованої концепції та за існуючих інституційних форм; проведено аналіз економічної ефективності розроблених моделей інституціональної системи організації інформаційного забезпечення вітчизняного агропромислового виробництва; з'ясовано як оптимізувати логічні моделі для досягнення максимальних критеріїв функціональності та економічної доцільності.

Підготовлено 7 брошур за тематиками досліджень, 4 монографії, 2 біобібліографічних покажчика, 1 аналітична записка «Підвищення ефективності функціонування наукових товариств України для потреб інноваційного розвитку аграрної галузі», науково-допоміжний покажчик «Англомовні сільськогосподарські видання у фондах ННСГБ НААН» Ч. 3 (1936–1978 pp.); наповнено ДБД ННСГБ НААН: «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України»; «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи»; «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України»; 12-й випуск «Календар знаменних і пам'ятних дат в історії аграрної науки України на 2024 р.»; чотири випуски за 2023 р. електронного наукового фахового видання – міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика»; видруковано РЖ «АПК України» (№ 3–4 за 2022 р. та № 1–2 за 2023 р.); 5 збірників наукових видань за матеріалами конференцій, проведених у 2023 р.

Розроблено концептуальні засади розвитку ІКТ в діяльності ННСГБ НААН в умовах формування відкритого доступу, забезпечення інформаційних потреб користувачів; запропоновано сучасну модель комплексного інформаційно-бібліотечного обслуговування ННСГБ НААН; оптимізовано науково-методичний супровід мережі наукових сільськогосподарських бібліотек

України. Поповнено електронний ресурс «УкрАгротека» та електронної наукової сільськогосподарської бібліотеки» повнотекстовими документами та запозиченими електронними ресурсами.

Проведено ранжування суб'єктів наукової діяльності НААН за h-індексом у міжнародних наукометричних базах даних світу; досліджено репрезентативність періодичних видань установ мережі НААН у міжнародних базах даних; підготовлено низку науково-методичних та інструктивно-регламентуючих документів.

На кінець 2023 р. документний потенціал бібліотеки презентується 1 086 416 од. зберігання на 35 мовах із 59 країн світу, серед яких вагоме місце займають 2 колекції: «Фонд видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики» і «Колекції наукових видань 1901–1917 років із фондів ННСГБ НААН», які Розпорядженням уряду України 2009 р. і 2021 р. віднесені до категорії національного надбання. Крім того, співробітники працюють над упорядкуванням унікальної колекції «Золотий буряк», яку, завдячуючи багаторічним зусиллям, вдалося забрати з УкрНДІ цукрової промисловості, де вона зберігалася десятки років у неналежному стані, а це понад 10 тис. примірників. Ці видання є надзвичайно важливим джерелом для дослідження зародження, становлення та розвитку цукровиробництва та аграрної науки загалом.

Удосконалено можливості доступу користувачів до бібліотечної інформації, поєднуючи свої традиційні або класичні функції, з інноваційними, з використанням інформаційно-комунікативних технологій. Поповнено електронний каталог «УкрАгротека», який містить наразі понад 650 тис. бібліографічних записів документів, у т.ч. із фонду цінної і рідкісної книги, періодики, аналітики, авторефератів, дисертацій, архівних документів, повнотекстових видань [6]. Від 2015 р. ресурс включений до переліку міжнародних науково-технічних баз даних і довідкових ресурсів, до яких надано

безоплатний доступ в Інтернеті, що уможливило ефективне їх використання й сприяє міжнародному обміну й доступ до інших міжнародних баз даних, як Міжнародної інформаційної системи з сільськогосподарських наук і технологій AGRIS, колекцій журналів, електронних бібліотек, зарубіжних баз наукової інформації Scopus, Web of Science, ScienceDirect, Bentham science, EBSCO host і Research4Life. Статистика засвідчує, що електронний ресурс «УкрАгротека» є найбільш затребуваним, щоденно його відвідує понад 1 тис. користувачів, та переглядається понад 6 тис. видань. Щодо статистичних показників відвідувань сайту ННСГБ за травень–жовтень 2023 р. кількість звернень до сайту становить понад 250 тис. користувачів.

Загалом, при виконанні завдань за III підпрограмою науковими установами-співвиконавцями випробувано розробок всього: рослинництво – 2, бібліотечна справа – 8, історичні дослідження – 11; наукометрія – 3; джерелознавство – 3. Випробувано технологій: рослинництво – 2, сортів і гібридів рослин – 1.

Впроваджено 36 наукових розробок: наукометрія – 2, історія аграрної науки – 17, бібліотечна справа – 17.

При виконанні завдань (1 фундаментальне, 4 прикладних) **IV підпрограми** (41.04.00) «Розвиток системи міжрегіональної взаємодії науки, освіти та бізнесу з питань інноваційного розвитку» (керівник – Ю. Я. Лузан, академік НААН) брали участь 5 установ: ІР імені В.Я. Юр'єва, ННЦ «Інститут аграрної економіки», ДУ «Інститут зернових культур НААН», ІСГ Карпатського регіону, Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення.

У 2021 р. виконавцем ФД – ННЦ «ІАЕ» охарактеризовано три найбільш поширені моделі кластеризації в світі: північноамериканську, західноєвропейську, азійську. Узагальнено досвід розвитку кластерних підходів в економіці США, Японії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Італії.

ІСГ Карпатського регіону встановлено, що кластерна модель функціонування центру створює умови для об'єднання зусиль органів влади, бізнесу і науки та забезпечує перехід агропромислового комплексу в зоні функціонування центру на інноваційний шлях розвитку.

СГІ – Національним центром насіннізнавства та сортовивчення встановлено, що в основі діяльності міжрегіонального наукового центру має бути спеціалізований агропереробний кластер. Розроблено проєкт системи синергічної взаємодії наукових установ та закладів вищої освіти Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

У 2022 р. ННЦ «ІАЕ» при виконанні ФД визначено стан і тенденції інноваційної діяльності наукових та освітніх закладів регіону. Обґрунтовано підхід врахування всіх витрат на інновації на певному господарському рівні та віднесення до собівартості певної інновації (що отримала ринкове визнання) і частини витрат по інноваціях, які не були визнані ринком.

Виконавцями ПД за IV підпрограмою одержано наступні результати. ІР ім. В.Я. Юр'єва НААН проведено маркетингові дослідження з вивчення попиту на насіння сортів, гібридів і їх батьківських компонентів польових культур селекції ІР НААН в Харківській, Сумській, Донецькій та Луганській областях. Систематизовано та проаналізовано одержану інформацію, визначено проблемні питання, які стримують впровадження селекційних інновацій в умовах військового стану в Україні та активних бойових дій у зоні проведення досліджень.

ДУ «ІЗК» науково обґрунтовано критерії наукового та кадрового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору та сільських територій регіонів. Оптимізовано провайдинг технологій, окремих їх елементів, сортів і гібридів сільськогосподарських культур в Центральному міжрегіональному науковому центрі НААН.

ІСГ Карпатського регіону НААН досліджено інноваційні агрокластери як ефективну форму інтеграції науки, освіти та бізнесу. Проведено дослідження наявної структури та діючої системи комунікацій аграрної науки і бізнесу, а також чинників, ресурсів та напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму використання наукового потенціалу.

СГІ – НЦ насіннєзнавства та сортовивчення за результатами досліджень створено інноваційно-інвестиційний проєкт з впровадження сільськогосподарських інновацій, здійснювалась координація заходів щодо поширення сільськогосподарської інформації для аграрних бізнес-структур та сільських громад в умовах воєнного стану.

У 2023 р. ІР ім. В.Я. Юр'єва НААН проведено аналіз теоретичного та практичного матеріалу з впровадження сортів і гібридів за 2021–2023 рр., оброблено та систематизовано інформацію щодо інноваційної діяльності установи в період воєнного стану. Проведено маркетингові дослідження з вивчення попиту на насіння польових культур селекції ІР НААН в Харківській, Сумській, Донецькій та Луганській областях. Визначено кращі селекційні інновації установи залежно від агрокліматичних умов регіонів та вимог споживачів з використанням комп'ютерної бази даних. Вибрано і обґрунтовано шляхи просування та реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів у зоні діяльності Східного міжрегіонального наукового центру НААН; визначено потенційних інвесторів – споживачів та виробників насіння, сортів і гібридів селекції ІР НААН. Розроблено методичні рекомендації з впровадження сільськогосподарських інновацій ІР НААН у зоні діяльності Східного МНЦ НААН.

ННЦ «ІАЕ» НААН у 2023 р. узагальнено теоретичні положення щодо здійснення інноваційної діяльності за етапами інноваційного циклу; систематизовано концептуальні засади вітчизняної інноваційної політики; обґрунтовано необхідність запровадження в Україні практики спільних

прикладних досліджень в аграрній галузі за підходом «розробка технологій за участі», враховуючи аспекти витрат, мотивації та підзвітності; виокремлено особливості реалізації механізмів спільних наукових досліджень; проаналізовано результативність інноваційної діяльності наукових установ НААН.

ДУ «ІЗК НААН» розроблено наукові основи підвищення ефективності ресурсного потенціалу інноваційного розвитку аграрного сектору та сільських територій регіонів; удосконалено методологічні засади провайдингу перспективних технологічних рішень і розробок в АПК Центрального міжрегіонального наукового центру НААН України.

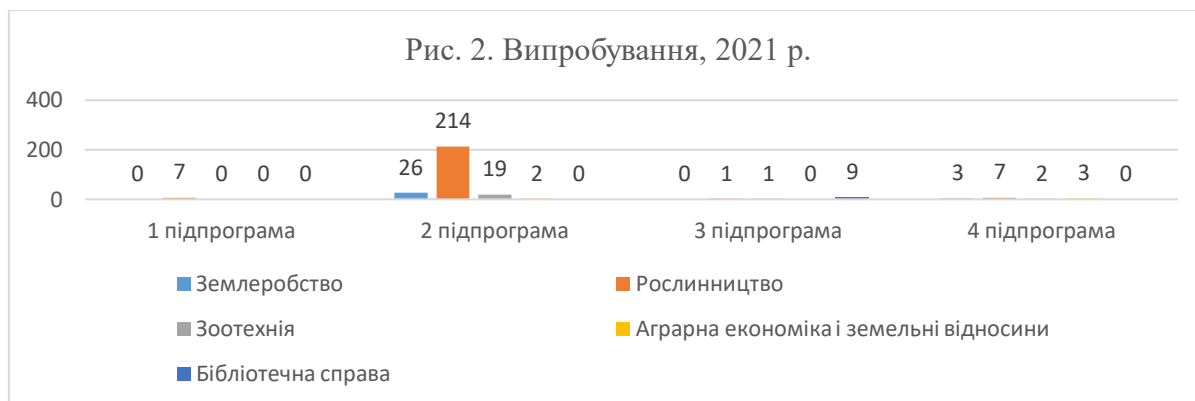
ІСГ Карпатського регіону НААН вивчено наявність діючих бізнес структур та динаміку їх розвитку в аграрному секторі регіонів Центру, їх взаємодію з науковими установами.

СГІ – НЦ насіннєзнавства та сортовивчення розроблено інноваційно-інвестиційний проєкт з впровадження сільськогосподарських інновацій.

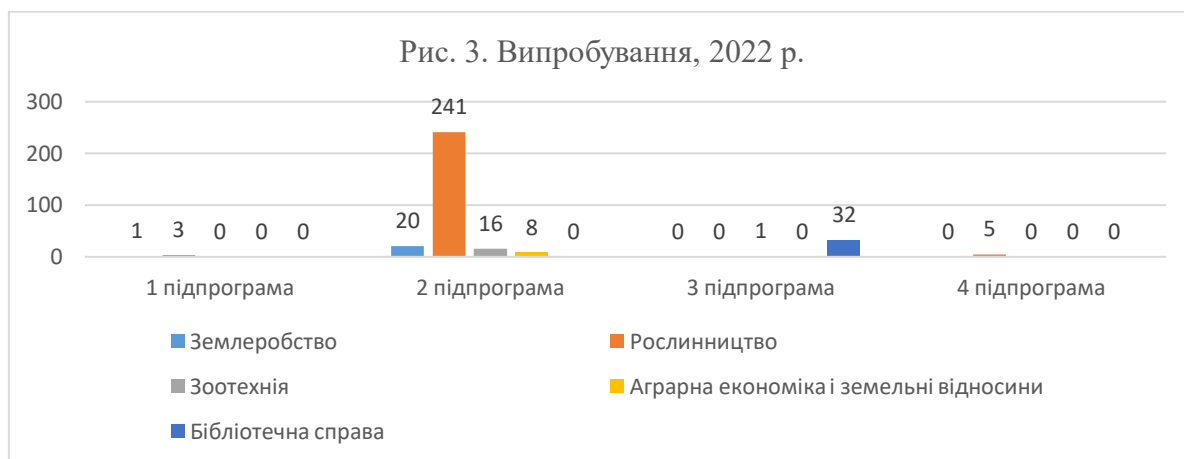
За 2023 р. всього випробувано наукових розробок по галузях: рослинництво – 1, аграрна економіка – 2. Випробувано технологій, в т. ч. по галузях: рослинництво – 1. Впроваджено 3 наукові розробки, в т.ч. по галузях: рослинництво – 1, аграрна економіка – 1, інноваційний розвиток – 1.

Узагальнюючі результати апробування, впровадження та науково-консультаційного й інформаційного супроводження НДУ в межах чотирьох підпрограм ПНД № 41 протягом 2021–2023 рр. наведено графічно (Рис. 2–25).

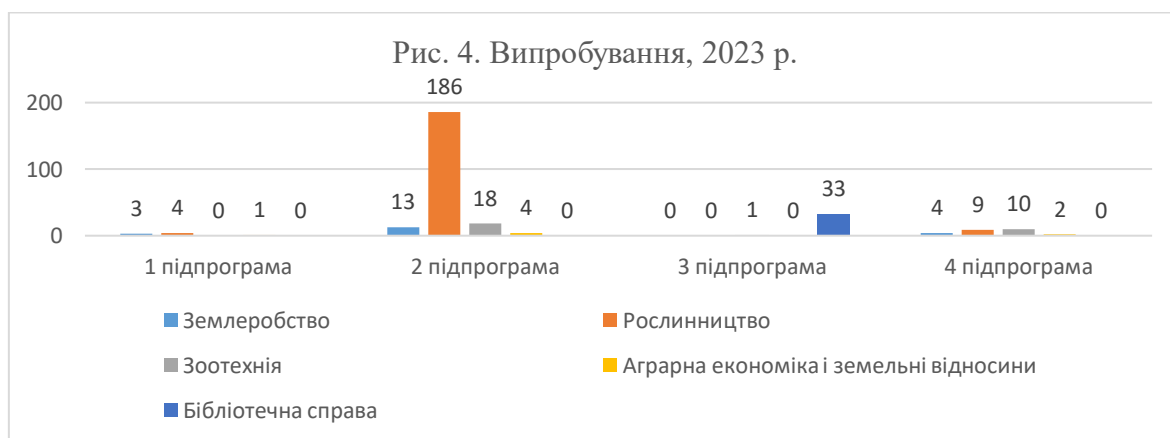
У 2021 р. (Рис. 2) випробувано та адаптовано до регіональних ґрунтово-кліматичних умов всього 294 розробок, з них по I підпрограмі – 7; II підпрограмі – 261; III підпрограмі – 11; IV підпрограмі – 15.

У 2022 р. (Рис. 3) всього апробовано розробок 327, з них: I підпрограма – 4; II підпрограма – 285; III підпрограма – 33; IV підпрограма – 5.

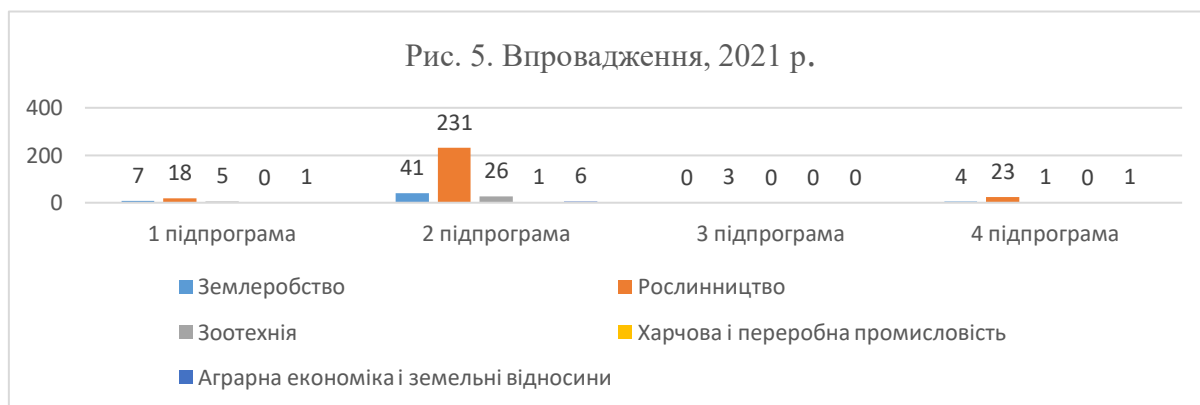

За даними 2023 р. (Рис. 4) установами-співвиконавцями апробовано всього 288 розробок: по I підпрограмі – 11; II підпрограмі – 221; III підпрограмі – 34; IV підпрограмі – 25.

Як видно з діаграм (Рис. 2–4), найбільше апробованих розробок: по I, III і IV підпрограмі – у 2023 р., II підпрограмі – у 2022 р.

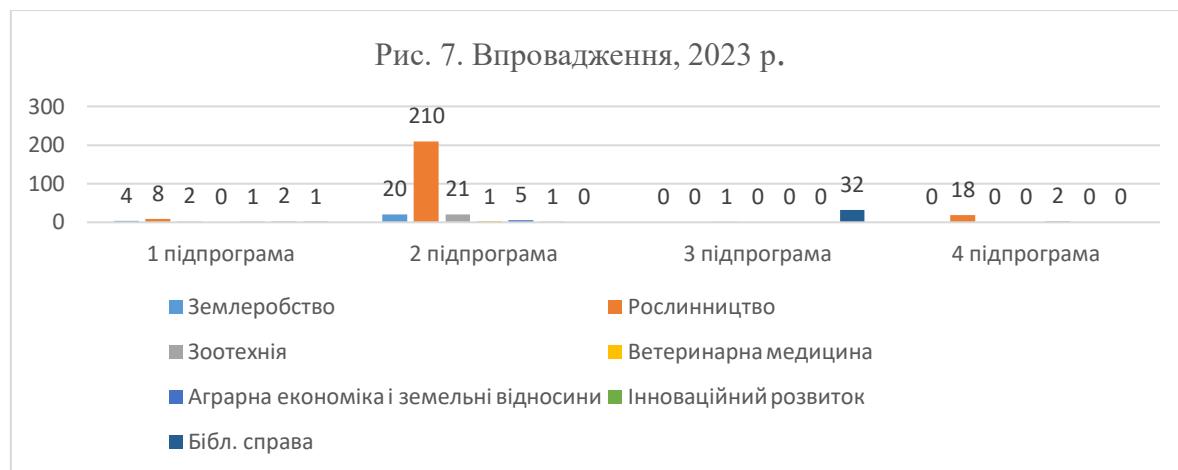
Впроваджено в агропромислове виробництво у 2021 р. (Рис. 5) всього 316 розробок, з них: I підпрограма – 31, II підпрограма – 305; III підпрограма – 3; IV підпрограма – 29. Кількість агроформувань, в яких здійснювалось впровадження інновацій – 441, укладено договорів – 781; залучено коштів до спеціального фонду – 24259,6 тис. грн.

У 2022 р. (Рис. 6) всього впроваджено 300 розробок, з них: I підпрограма – 12, II підпрограма – 264; III підпрограма – 35; IV підпрограма – 1. Кількість агроформувань, в яких здійснювалось впровадження інновацій – 348, укладено договорів – 392; залучено коштів до спеціального фонду – 18202,565 тис. грн.

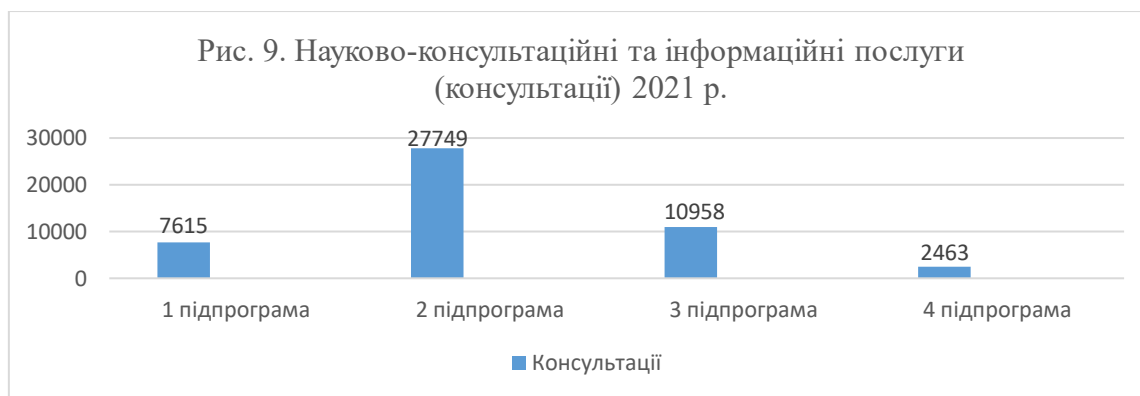
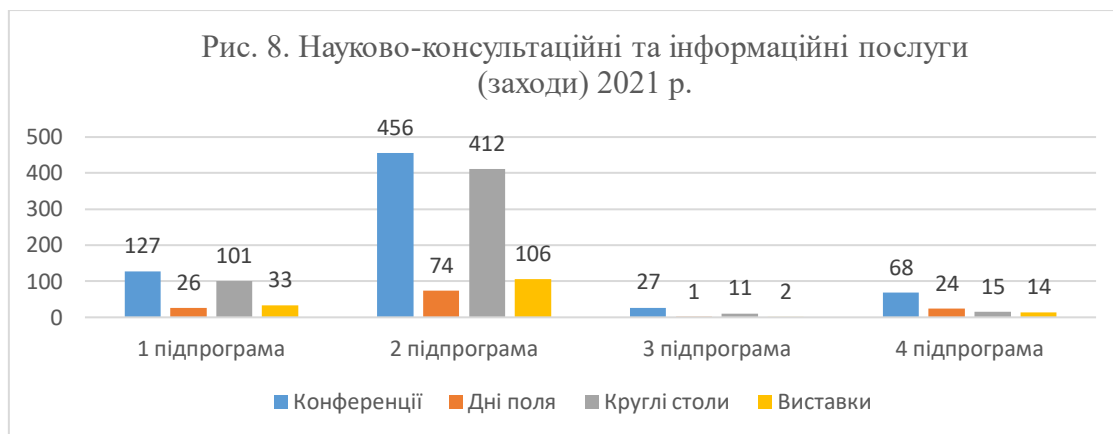
У 2023 р. (Рис. 7) НДУ впровадили 319 розробок у 569 агроформуваннях. За I підпрограмою – 18, II – 258; III – 33; IV – 20. Укладено 666 договорів; залучено коштів до спеціального фонду – 35781,87 тис. грн.

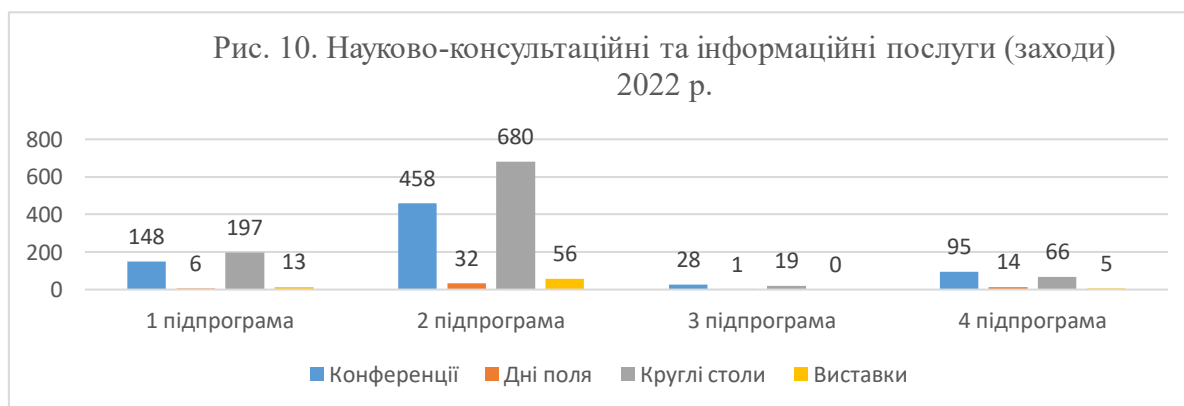
Таким чином, найбільша кількість впроваджень по I, II і IV підпрограмах становила у передвоєнний 2021 р.; по III підпрограмі – у 2022 р.

Важливою складовою інноваційної діяльності наукових установ НААН регіонального рівня є науково-консультаційне та інформаційне супроводження трансферу технологій.

В рамках виконання завдань Програми проведено протягом 2021 р. (Рис. 8, 9) по I підпрограмі – 127 конференцій (семінари, наради), 26 «дні поля» («дні відкритих дверей»), 101 «круглий стіл» (курси, школи, лекції), 33 участь у виставках (програмах, проєктах, аукціонах, ярмарках), 7615 консультацій; по II підпрограмі – 456 конференцій, 74 «дні поля», 412 «круглий стіл», 106 виставки, 27749 консультацій; III підпрограма – 27 конференцій, 1 «дні поля», 11 «круглий стіл», 2 виставки, 10958 консультацій; IV підпрограма – 68 конференцій, 24 «дні поля», 15 «круглий стіл», 14 виставки, 2463 консультацій.

За даними 2022 р. (Рис. 10) проведено: по I підпрограмі – 148 конференцій, 6 «дні поля», 197 «круглий стіл», 13 виставки; по II підпрограмі – 458 конференцій, 32 «дні поля», 680 «круглий стіл», 56 виставки; III підпрограма – 28 конференцій, 1 «дні поля», 19 «круглий стіл», 0 виставки; IV підпрограма – 95 конференцій, 14 «дні поля», 66 «круглий стіл», 5 виставки. Наукові консультації надано (Рис. 11): I підпрограма – 10970, II підпрограма – 22632; III підпрограма – 3691; IV підпрограма – 2427.

У 2023 р. науково-консультаційні послуги надано (Рис. 12, 13): по I підпрограмі – 144 конференцій, 20 «дні поля», 190 «круглий стіл», 22 виставки, 11565 консультацій; по II підпрограмі – 551 конференцій, 58 «дні поля», 625 «круглий стіл», 145 виставки, 24643 консультацій; III підпрограма – 30 конференцій, 4 «дні поля», 36 «круглий стіл», 40 виставки, 4368 консультацій; IV підпрограма – 130 конференцій, 17 «дні поля», 103 «круглий стіл», 71 виставки, 2314 консультацій.

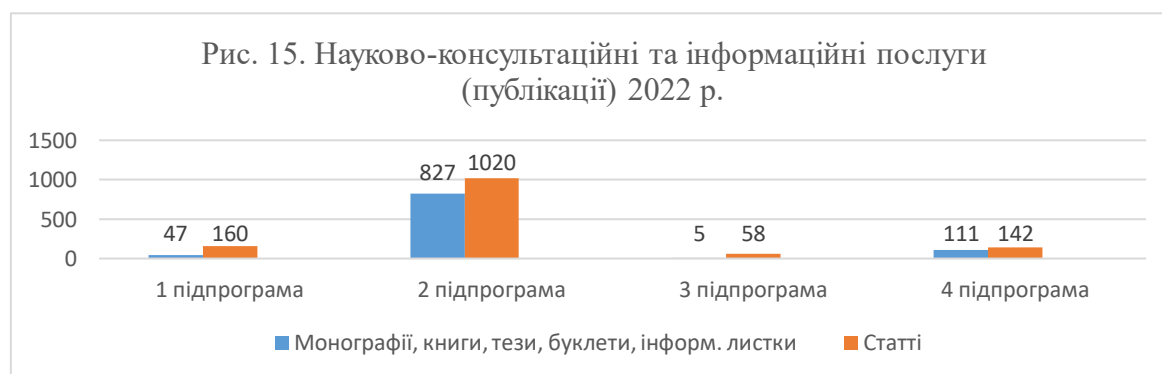

Інноваційний потенціал має стати рушієм економічного зростання та сприяти розвитку всіх сфер економіки, зокрема, промисловості та аграрного сектору. Для популяризації досліджень за завданнями ПНД 41 у 2021–2023 рр. виконавцями підготовлено й опубліковано низку наукових видань.

Зокрема, у 2021 р. (Рис. 14) по I підпрограмі було оприлюднено 42 од. видавничої продукції (монографії, книги, тези, буклети, інформаційні листки), опубліковано 205 статей у газетах і журналах; по II підпрограмі – 1896 од. видавничої продукції та 1326 статей; за III підпрограмою – 26 од. видавничої продукції та 75 статей; IV підпрограма – 155 од. видавничої продукції та 213 статей.

З початком повномасштабних військових дій у 2022 р. (Рис. 15) публікаційна активність суттєво понизилася: I підпрограма – 47 од. видавничої продукції, 160 статей; II підпрограма – 827 видавничої продукції і 1020 статей; III підпрограма – 5 од. видавничої продукції і 58 статей; IV підпрограма – 111 од. видавничої продукції і 142 статті.

У 2023 р. (Рис. 16) хоча видавничої продукції і наукових статей за Програмою № 41 стало більше, порівняно із 2022 р., проте публікаційна активність не досягла рівня довоєнного 2021 р.

Для популяризації інноваційних розробок і впроваджень в агропромислову галузь суттєво допомагають виступи на радіо і телебаченні.

У 2021 р. (Рис. 17) за I підпрограмою на радіо – 13 промов, на телебаченні – 39 виступів; II підпрограма – на радіо – 55 промов, на телебаченні – 87 виступів; III підпрограма – на телебаченні – 9 виступів; IV підпрограма – на радіо – 11 промов, на телебаченні – 12 виступів.

У 2022 р. (Рис. 18) I підпрограма на радіо – 25 промов, на телебаченні – 19 виступів; II підпрограма – на радіо – 57 промов, на телебаченні – 76 виступів; за III підпрограмою – активності не було; IV підпрограма – на радіо – 8 промов, на телебаченні – 29 виступів.

У 2023 р. (Рис. 19) загальна активність виступів на радіо та TV зменшилася порівняно з минулими роками: за I підпрограмою на радіо – 8 промов, на телебаченні – 25 виступів; II підпрограма – на радіо – 28 промов, на телебаченні – 77 виступів; III підпрограма – активності не було; IV підпрограма – на радіо – 3 промови, на телебаченні – 15 виступів.

Основою української інноваційної конкурентоспроможності має стати людський капітал, а також знання і результати наукових досліджень. Їх ефективна реалізація в Україні з можливістю виходу на світові ринки сприятиме розвитку держави. З цією метою проводиться кадрова підготовка виконавців науково-аналітичних досліджень ринку і розробок з інноваційно-інвестиційних проектів.

У 2021 р. (Рис. 20) за I підпрограмою навчання пройшли 6 303 фахівців; II підпрограма – 13 728 фахівців; III підпрограма – 250 фахівців; IV підпрограма – 1 319 фахівців.

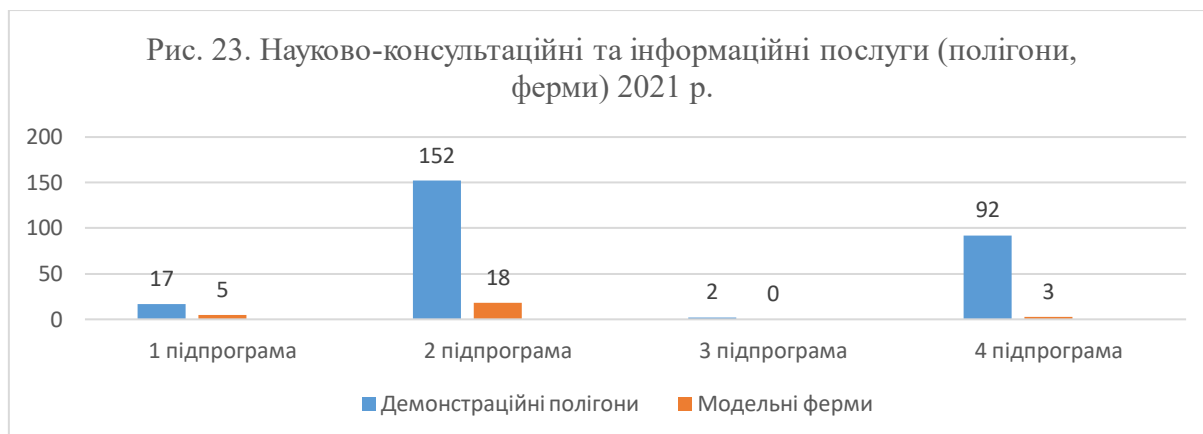
У 2022 р. (Рис. 21), порівняно із 2021 р., перевага у кількості навчених фахівців була лише за I підпрограмою – 6532 чол.; II підпрограма – 9 007 чол.; III підпрограма – 52 чол.; IV підпрограма – 300 чол.

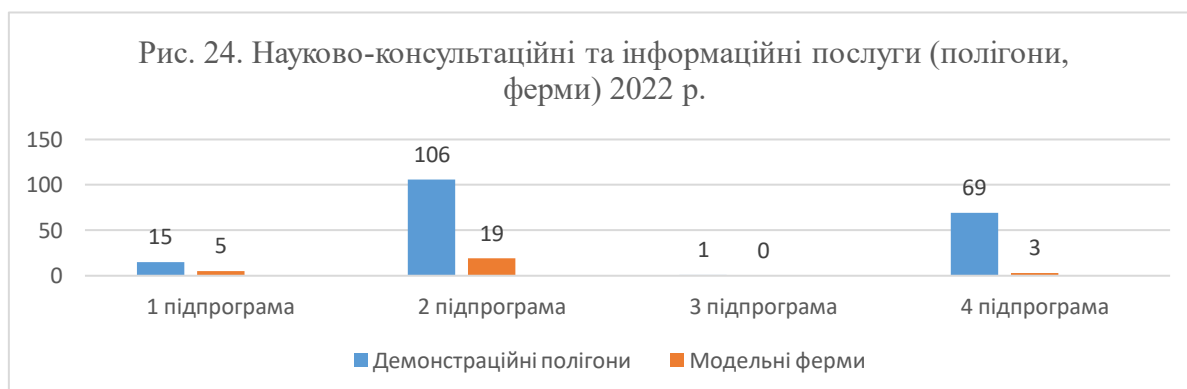
У 2023 р. (Рис. 22) ситуація з підготовкою кадрів несуттєво поліпшилася: I підпрограма – 6 770 фахівців; II підпрограма – 9 966; III підпрограма – 52; IV підпрограма – 326 фахівців.

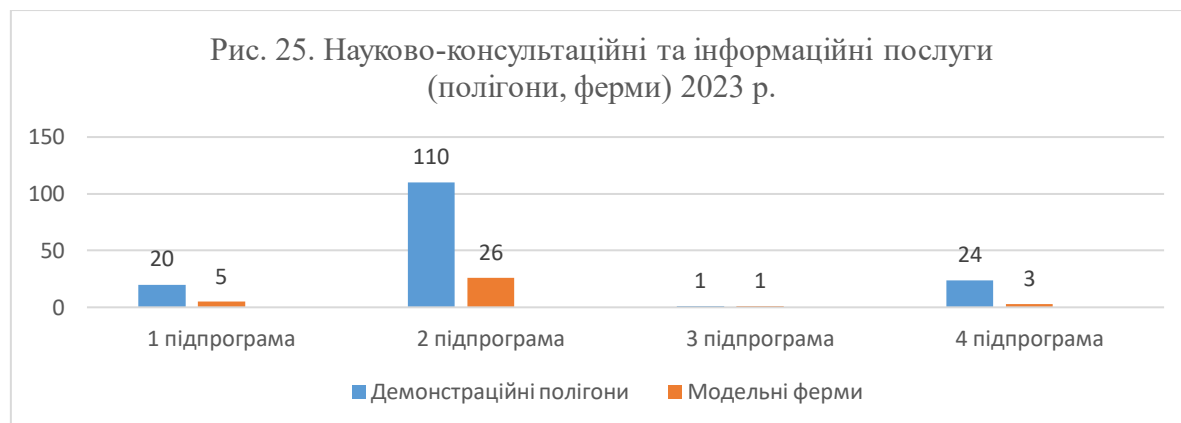
Відпрацювання наукових підходів реформування аграрної науки і трансферу конкурентоспроможних інноваційних продуктів на ринок здійснювалось за участю визначених НААН базових установ, зокрема, недержавних середньо-товарних і дрібно-товарних агровиробників насіннєвої та племінної продукції. Відповідно у 2021 р. (Рис. 23) було використано: I підпрограма – 17 демонстраційних полігонів та 5 модельних ферм; II підпрограма – 152 демонстраційних полігонів та 18 модельних ферм; III підпрограма – 2 демонстраційних полігона; IV підпрограма – 92 полігона та 3 модельні ферми.

У 2022 р. (Рис. 24) за I підпрограмою – 15 демонстраційних полігонів та 5 модельних ферм; II підпрограма – 106 демонстраційних полігонів і 19 модельних ферм; III підпрограма – 1 демонстраційний полігон; IV підпрограма – 69 полігонів і 3 модельні ферми, що свідчить про зменшення активності відпрацювання наукових підходів з об'єктивних причин.

У 2023 р. (Рис. 25) кількість відпрацювань на задіяних демонстраційних полігонах і модельних фермах поступово зростала, проте не перевищила показників 2021 р.: за I підпрограмою – 20 демонстраційних полігонів і 5 модельних ферм; II підпрограма – 110 демонстраційних полігонів і 26 модельних ферм; III підпрограма – 1 демонстраційний полігон і 1 модельна ферма; IV підпрограма – 24 полігони і 3 модельні ферми.

Таким чином, у рамках виконання завдань Програми № 41 («Інноваційний розвиток») проводився аналіз умов інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку вітчизняного АПВ в умовах Євроінтеграції з урахуванням теорії конкурентних переваг. На базі методології інноваційного провайдингу обґрунтовано науково-методичні та науково-організаційні підходи щодо підготовки завершених розробок науково-дослідних установ НААН до трансферу в агропромислове виробництво у форматі інноваційно-інвестиційних бізнес-проектів.

Сформовано методологічну, методичну та організаційно-економічну базу розроблення пілотних інноваційних бізнес-проектів, організації їх впровадження в агроформуваннях регіонів та науково-консультаційного супроводу впроваджених розробок.

Удосконалено методологічні підходи й організаційні механізми створення та функціонування інноваційних трансферних центрів з реалізації бізнес-проектів на базі науково-дослідних установ НААН.

Розроблені науково-організаційні засади участі науково-дослідних установ НААН у ринково адаптованих науково-виробничих комплексах кластерного типу, а також ринково-орієнтований інструментарій створення, випробування, експериментального виробництва та супроводу трансферу інноваційних технологій і продукції.

Опрацьовані концептуальні положення діяльності міжрегіональних наукових центрів НААН, зокрема, щодо організації розвитку міжрегіональної співпраці наукових установ і закладів вищої освіти з місцевими органами влади та суб'єктами аграрного бізнесу, удосконалення наукового забезпечення вирішення актуальних міжрегіональних і регіональних проблем інноваційного розвитку аграрного сектору та сільських територій, посилення інноваційних перетворень у зонах їх відповідальності, залучення науково-технологічного потенціалу регіонів до спільної науково-освітньої та інноваційної діяльності. Розробляються і впроваджуються інноваційні проєкти з вирощування нішевих сільськогосподарських культур.

Висновки. Як бачимо, наведені результати завдань інноваційної діяльності мережі НДУ регіонального рівня НААН, отримані за період 2021–2023 рр., спрямовані на подальший розвиток інноваційної складової їх наукових досліджень та є вагомим внеском у створення наукових засад інноваційно-інвестиційного розвитку аграрної науки і формування на регіональному рівні ринкової інфраструктури в АПК. Попри всі економічні та політичні негаразди технологічний розвиток агропромислового виробництва має забезпечувати аграрна наука, яка володіє значним науково-виробничим потенціалом, проте низькою ефективністю впровадження у виробництво інноваційної продукції, поки ще програючи наукоємний аграрний ринок технологій окремим вітчизняним та зарубіжним комерційним структурам.

Список використаних джерел та літератури

1. Вергунов В. А. Стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності в системі аграрної науки. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2022. Вип. 72 (2). С. 100–124.
2. Трансфер інноваційних технологій в агропромислове виробництво регіонів України / за ред. Я. М. Гадзала, А. В. Балян, С. А. Володіна. Київ: Аграр. наука, 2016. 244 с.

3. Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 514 с.

4. Носенко Ю. М., Нечипоренко О. М., Сінельник Л. М. Інноваційний агрокластер як форма інтеграції науковоосвітньої діяльності та бізнесу. *Економіка АПК*. 2020. № 5. С. 77–86

5. Семеняка І. М., Гайденко О. М., Томашина Г. П. Науково-інноваційне забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону. *Вісник аграрної науки*. 2019. № 7 (796). С. 75–82

6. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

7. Програма наукових досліджень на 2021–2025 роки «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України» («Інноваційний розвиток»), затверджена рішенням бюро Відділення наукового забезпечення інноваційного розвитку НААН від 09.02.2021 р., протокол № 3. Київ, 2021. 43 с.

8. Зведений короткий звіт головної установи про результати науково-дослідних робіт за Програмою наукових досліджень НААН № 41 «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України («Інноваційний розвиток»)» за 2021 р., затверджений НААН 24.12.2021 р. Київ, 2021. 162 с.

9. Зведений короткий звіт головної установи про результати науково-дослідних робіт за програмою наукових досліджень НААН № 41 «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України («Інноваційний розвиток»)» за 2022 р., затверджений НААН 22.12.2022 р. Київ, 2022. 158 с.

10. Зведений короткий звіт головної установи про результати науково-дослідних робіт за програмою наукових досліджень НААН № 41 «Використання потенціалу аграрної науки для інноваційного розвитку галузей агропромислового виробництва України («Інноваційний розвиток»)» за 2023 р., затверджений НААН 20.12.2023 р. Київ, 2023. 164 с.

References

1. Verhunov, V. A. (2022). Stan ta perspektyvy rozvytku innovatsiynoyi diyal'nosti v systemi ahraryoi nauky [Status and prospects for the development of innovation activities in the system of the agricultural science] *Peredhirne ta hirs'ke zemlerobstvo i tvarynnytstvo*, issue 72 (2), pp. 100–124 [In Ukrainian].

2. Hadzala, Ya. M., Balian, A. V., & Volodina S. A. (Eds.). (2016). Transfer innovatsiynykh tekhnolohiy v ahropromyslove vyrobnytstvo rehioniv Ukrayiny. [Transfer of innovative technologies to agro-industrial production in the regions of Ukraine]. Kyiv [In Ukrainian].

3. Lupenko, Yu. O., Malik, M. Y., & Shpykuliak, O. H. (2014). Innovatsiynе zabezpechennya rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrayiny: problemy ta perspektyvy [Innovative support for the development of agriculture in Ukraine: problems and prospects]. Kyiv [In Ukrainian].

4. Nosenko, Yu. M., Nechyporenko, O. M., & Sinelnik, L. M. (2020). Innovatsiynyy ahroklastер yak forma intehratsiyi naukovoosvitnoyi diyalnosti ta biznes [Innovative agrocluster as a form of integration of scientific-educational activities and business] *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 77–86 [In Ukrainian].

5. Semeniaka, I. M., Haidenko, O. M., & Tomashyna, H. P. (2019). Naukovo-innovatsiynе zabezpechennya rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva rehionu [Scientific and innovative support for the development of agro-industrial production in the region]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, no. 7 (796), pp. 75–82 [In Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy «Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diyalnist» [The Law of Ukraine «On Scientific and Stsientifits-Tehnitsal'Atstivitis»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> [In Ukrainian].

7. Prohrama naukovykh doslidzhen na 2021–2025 roky «Vykorystannya potentsialu ahrarnoyi nauky dlya innovatsiynoho rozvytku haluzey ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrayiny» («Innovatsiynyy rozvytok»), zatverdzhena rishennyam byuro Viddilennya naukovooho zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku NAAN vid 09.02.2021 r., protokol № 3. [The program of scientific research for 2021–2025 «Using the potential of agricultural science for the innovative development of the agro-industrial production branches of Ukraine» («Innovative development»), approved by the decision of the bureau of the Department of Scientific Support for Innovative Development of the National Academy of Sciences of February 9, 2021, protocol No. 3]. Kyiv, 2021. 43 p. [In Ukrainian].

8. Zvedenny korotkyy zvit holovnoyi ustanovy pro rezul'taty naukovo-doslidnykh robot za Prohramoyu naukovykh doslidzhen' NAAN № 41 «Vykorystannya potentsialu ahrarnoyi nauky dlya innovatsiynoho rozvytku haluzey ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrayiny («Innovatsiynyy rozvytok»)» za 2021 r., zatverdzhenny NAAN 24.12.2021 [Summary report of the main institution on the results of scientific research works under the Scientific Research Program of the National Academy of Sciences No. 41 «Using the potential of agricultural science for the innovative development of the agro-industrial production branches of Ukraine («Innovative development»)» for 2021, approved by the National Academy of Sciences on 24.12.2021]. Kyiv, 2021. 162 p. [In Ukrainian].

9. Zvedenny korotkyy zvit holovnoyi ustanovy pro rezul'taty naukovo-doslidnykh robot za Prohramoyu naukovykh doslidzhen' NAAN № 41 «Vykorystannya potentsialu ahrarnoyi nauky dlya innovatsiynoho rozvytku haluzey ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrayiny («Innovatsiynyy rozvytok»)» za 2021 r., zatverdzhenny NAAN 22.12.2022 p. [Summary report of the main institution on the results of scientific

research works under the Scientific Research Program of the National Academy of Sciences No. 41 «Using the potential of agricultural science for the innovative development of the agro-industrial production branches of Ukraine («Innovative development»)» for 2022, approved by the National Academy of Sciences on 22.12.2022]. Kyiv, 2022. 158 p. [In Ukrainian].

10. Zvedenyi korotkyi zvit holovnoi ustanovy pro rezul'taty naukovo-doslidnykh robot za Prohramoyu naukovykh doslidzhen' NAAN № 41 «Vykorystannya potentsialu ahraryoi nauky dlya innovatsiynoho rozvytku haluzey ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrayiny («Innovatsiynyy rozvytok»)» za 2021 r., zatverdzhenny NAAN 20.12.2023 p. [Summary report of the main institution on the results of scientific research works under the Scientific Research Program of the National Academy of Sciences No. 41 «Using the potential of agricultural science for the innovative development of the agro-industrial production branches of Ukraine («Innovative development»)» for 2022, approved by the National Academy of Sciences on 20.12.2023]. Kyiv, 2023. 164 p. [In Ukrainian].

Рецензенти:

І. С. Бородай, д. і. н., проф.;

Т. О. Шаравара, д. і. н., проф.

Надійшла до редакції: 19.02.2024 р.